

મુંબઈમાં જાગેલું દીન.

અથવા

કુસલમાનોએ પારસીઓપર

મચાવેલું હુલડ

ભાગ પેટેલો.

સુબેશ્વર સ્વદેસિઓને શાર.

છંદ, હારી, ગરબી અને બીજા રાગમાં રચ્યું.

મુંબઈ:

પારસી પ્રિટીશ પ્રેસમાં પાલનજી નરસવાંનજી

ખખાતાએ છાપ્યું

તે ૪૨૫ ખારા કુવા રોડ ચોકસી બજાર.

૧૮૭૪

કોમન બે આના.

મુંબઈમાં જાગેલું દીન.

અથવા

મુસલમાનોએ પારસીઓ પર

મઘાવેલું હુલડ.

ભાગ પેહેલો.

સુભેચ્છક સ્વદેસિઓને શાશ્વ.

હંદ, હોરી, ગરબી અને બીજા રાગમાં રચ્યું.

મું બ ઈ:

પારસી પ્રિટોઝ પ્રેસમાં પાલનજી નશરવાંનજી

ખંખાતાએ છાપ્યું

નં. ૪૨૫ ખાશ કુવા રોડ ચોકસી બજાર

૧૮૭૪

કીમત બે આના.

હુલકની સફઆત

લાવણી.

(લાલ તારને મારે બાળ પણાની માયા,
આપ્રીત લગાડી કેમ વેગળા ધાયા--એ રાગ)

દિન જાગ્યું મુંબઈ શહેર કહું આવારે,
તે જન શું સમજી લાણુ થશે ખાવારે. ટેક.

સન અઢાર ચુંચોતેર તણી બક્ષીહારી,

કેવું તારીખ તેરમી બણી મત વારી,

શું કારણ જાગ્યું દિન કહું છું બાધ,

ચરચા કરી મુસલમાન ધર્મની આંહી;

ચરચાકરનારો એક પારશી નામે,

સ્તમ હારમજી એ કહું શું કામે. દીન. ૧.

મહમદ પેગંબર મુસલમાનનો જો છે,

જેનીજાંદગારી તણો હવાલો એછે;

તેનું એક પૂરતક બહાર છપાવી પાડ્યું,

જેણે સ્તમજી નામ એક શુંકાડ્યું ;

સ્તમજીએ આંગરેજી પરથી કરીયું,

હજો ખરે મળી આ બાબતું કંઈ મિથુ. દીન. ૨

કંઈ હશે નવીન મહિ જોલ લગાડી લખીયા,
 સાચાપરથી શું ? અંદર જુઠા ધરીયા;
 અંગરેજ પરથી કર્ણું દ્વાન્સલેશન,
 અંગરેજ લખનાર ક્ષીટીય નેશન ;
 વ્યારેતો મુસલમાન નહીં કંઈ વદીઆ,
 શું કારણ મુસલમાન થયા અહી રદીઆ. દી ૧. ૩
 સાચામાં જુઠું કદી નહીં ભેળવાએ,
 જો ભેળવાએતો ખરે આગ સમગાએ ;
 સાચું એ પુસ્તક હોત ખરાખર જ્યારે,
 નહી થાતે મુંબઈ શહેર ઝધડો ત્યારે ;
 ફરતમજી વુંતો છાપ છપાવી ચડીઓ,
 હીંદુ અંગ્રેજ પારથી મુસલમે નડીઓ. દીન. ૪.
 મુસલમાનના ધરમ તણી કરી ચરચા,
 શુ જોવા તેં આ કરી કપાલે અગ્નિ ;
 મન અઠાર એકાવન હતો જોવારે,
 આવુ હુલડ તવ મધ્યું હવું તેવારે ;
 તે લખવા દીલગીરી ધણોધું બાધ,
 રાંકડીઆ પારથી રહ્યા માર ખુબ ખાઈ. દીન. ૫
 ઉપલી ખીનાને થયા કંઈ દીન ઝાઝા,
 તે જો બાણે દીન રાય રંકને રાજ ;
 કેવતમાં શિલા કેવાન બાંધી પુછરડી,
 લખા વિનાં કેમ રહે ઓછી કુકડી ;

જાંટ મરવા જ્યારે થાયે જીવે મારવાડ,
 ઘોધાયે વાધરી હસ્ત ખરે ધારવાડ. દીન. ૬.
 જે કપટી હોયે તે કપટ તણી ગત જાણે,
 જે ભાસો હોયે તે મન તણે નહીં આણે ;
 આ જગમાં એવા હશે ખરે જન કોઈ,
 પાછલ પરતાઈ રહે શીર જઈ રોઈ ;
 એક ખીજનો શત્રુ તેતો થાયે,
 તો કેમ કરીને તેનાથી રહેવાયે. દીન. ૭.

દોહરા.

તેવી રીતે અહીં થયું, મુંબઈ ખેટ બજાર ;
 જાણે જન ઘોખી ધણા, ખાટકી કોલી લવાર. ૧.
 રણુ શુરા રણમાં ચઢે, થાયે હાહા કાર;
 કિકિઆરી કરીને પડે, મરે મારામાર. ૨.
 તેમજ તારીખ તેરમી, ફેબ્રુવારી માસ ;
 સર્વંત અઢાર મુઝોતેર, મુંબઈ નાસાનાસ. ૩.
 સર્વંત ઓગણી પીસના, માહાવદ એકાદસ ;
 શનશાહી પાંચમો, છવિસ રાજે જૂસ. ૪.
 મુકબાર તે દીન હતો, મુસલમાનનો નેક,

પારસીપર તુટી પડ્યા, જાણી જોઈ છેક. ૫.
 મુસલમાન ભિગા થઈ, મનમાં આણ્યું એક;
 ધર્મ વિરૂધ (ની) ચરચા કરે, તેને મારો છેક. ૬.
 તથા તેનામાં થઈ, માટી કંઈ તકાર;
 શ્રીમંત જન કાઈ કહે, કર્યો ન મારામાર. ૭.

મુસલમાનોની મીટીંગ.

કુંડળીઓ છંદ.

મુસલમાન નકી કરે, સભા ઠરાવો આજ
 સંપ કરો સૌજન મળી, ત્યારે રહેશે લાજ
 ત્યારે રહેશે લાજ, સભા કરવા જમ સોધી
 મોંઘખલાની વિચ, જગા મહમદની નોંધી
 મહમદ ઇઝરાએલ, તણી જોવા જગ કુળ
 સભા મહી શો જાય, ને છે સધળા મુસલ. ૧.

૨

સભામહી અહરથી ધણા, ને છે તે હું શિઆર
 લખવા મત તેનું ધર, નામ સહીત નિર્ધાર
 નામ સહીત નિર્ધાર, કાળ અખડવ લતીફ

કમરેદીન તહાએગ, તથા મુનશી અલીફ
 એવિનાં તહી ખુમ, હળી મળી ડોકે ખબાર
 વાહવાહરેવાહ, બહી કહીએ આ સભા^૩ ૩.
 મમાસદ સૌએ મળી, ધારું મનમા એક
 કોઈ તરેનો અપણો, ન કરવો ઝઘડો છેક
 ન કર્વા ઝઘડો છેક, સમજી બેસી રહેવું
 ખૂદા કરે શિર પર, તે માથે લેઈ લેવું
 પણ સમજવા નહીં કોઈ, આખર મહેલી મબા
 કરી ખરાખી ધણી, વાહજન બેઠ્યા સભા ૩.

શુકરવારનું હુલડ

કુંડળીએા છ.૬.

૪

ખારકોટમાં ભગીયું, મુસલમાનનું દીન^૧
 જુમા જે કહેવાય તે, મસીદમાંહી દીન
 મસીદમાંહી દીન, વાર શુકર કહેવાએ;
 ખાર વાગતાં થકું; હુલડ સમજું, જોવાએ.
 માં સમજી દીન, પડ્યા તુટી શું સાર

ખરે પારસી જન, તણા વાગ્યા અહીં ખાર. ૧.

રોસાવત.

- આસો મોટો કેર, જાગ્યો સુખઈ શહેર;
 સુસમમાનનું દીન, જોવાને શું લેહેર; ૧
- પોલીસ જાણે પેહેલ, કંઈ ધારો તોફાન;
 ત્યારે શું કારણે, ધર્યું એણે નહીં કાન. ૨
- પોલીસ કમીશનર, સૌદર ને કહેવાએ;
 થયો તવ આહાકાર, ત્યારે (તે) અહીં કહિ બાએ. ૩
- પારસી જનને મન, પ્રથમ ખાતર કંઈ ઝૂંતી;
 તે સધળી થઈ વ્યર્થ, અણવિસ્વાસે સુલી. ૪
- મસાદમાંછીજન, હતા મુસમમાનો તે;
 ચિખ દેઈ નહીં હશે, કાંઈ ને શાણો તે. ૫
- કાછળી નહીં ચિખ, માની તેણે તહીઆં
 મસીદથી નિકળી, પાએકુનો છેજ હીંગા. ૬
- કરે શબ્દ પોકાર, અણધટતા કંઈ એવા;
 તેની મહેલા મહી, કંસારાવાડે કહેવા. ૭
- એક એકની સાથ, બાઝો એકંતા ચાલે;
 શું કહે આજે રાજ, ફીકર વીન એ તો માલે. ૮

કોઈરો.

મસીદમાંથી આવનાં, મળયો કાન્સદેવન;
જેનો કોઈ માએ નહી, તે આકુળ વિકળ. ૧

ચોપાઈ.

કરામજીને માર્યો માર, ઘર તેના આગળ આ વાર;
સોડા મારી મુકી ધામ, દેખી પોલીસ ગામી થાએ, ૧
આ તથ દેખી હરએ કોણુ, પારસીઓનો કાઢે ધાણુ;
કરામજી અંગે છે શુદ્ધ, જેની સુંદર જોવા બુધ. ૨
રહી નહીં સરદારોની લાજ, કરામજીને દેખી આજ;
તેના ધરને કર્યું નુંકસાન, નહીં તવ તેનું કાંઈ માન ૩
ભસો ખીચારો પારસી એક, મુસલ હસ્તે આવ્યો તેહ;
પોલીસ એકદમ આવી પડી, મુસલમાનને તે તો નડી. ૪
દેખી પકડી ઝાલે જેમ, ગયા જાનામાના તેમ;
મકડાએ લાકરીઆ કેદ, મુકે નહીં પારસીનો એદ. ૫
ત્યાર પછી તો મોટું થયું, તે દેખીને હાથુ ગિયું;
તેનો કહુજી નીચે સાર, માડીને સધજો વિસ્તાર. ૬

અલાઈ બાગ આગળ થયેલી નુકસાની.

રામ એઆહુરજી

મુંબઈ માંથી અલાઈ બાગ, તે તો જાણે મોટો નાગ;
 હોરી માંથી જોડે ગુલામ, અહીં ઉઠે સોટા તાલ. ૧
 એજ પ્રમાણે દવાઆનું, પેશનજી મંચેરજીનું;
 તેમાં પેસી મુસલમાન, જેને કાંઈ જરા નહીં જાન. ૨
 મારો મારો મુખે એમ બોલે, સોટા સાતો મારો દવારબોલે;
 દવાઆનું નકી કરીયું, પારસીએ મન નહીં ધરીયું. ૩
 હાય હાય કરીને પોકારે, જાણ થાયે ખરે સરકારે;
 દવાઆનામાં જે જે જાણુસો, દેખી ફોડે મુસલ માણુસો. ૪
 જે રજુમાં રજુ દેખી ચઢતા, સરકારથી તે નહીં ડરતા;
 અરે રસ્તમજી તેં શું કરીયું, પારસીએ મન માહીં
 ધરીયું. ૫

આડો ખોદે તે જન પડશે, ત્યારે કોઈ નહીં કાને ધરશે;
 રસ્તમજી મુઝી બેઠ, ગયા દમણુ હતાર ડેઠ. ૬
 તેનો શુંજ થયો હેવાલ, તેની હજી મળી નહીં જાણ;
 એવું સાંભળીયું જન દંત, પારસીનો ન છોડે વંત. ૭
 પછી પુસ્તકઆનું પેખી, જોઈ સધળું ફેક્યું દેખી;
 તેના ધરને કર્યું નુકસાન, પાણી પીવા ખાવા નહીં
 પાં.

જેની સ્ત્રીઓના કાળજી ખસીઆં, તેના હજુ સુધી
 નહીં ઠરીઆં;
 પારસી એજે ચરઆ કીધી, મુસલમાનની સિક્કા લીધી. ૯
 પોલીસ થું ખીચાસે કરશે, ઉપરી મન થું નહીં ધરશે;
 સરકાર ખીચારી છે મોટી, જેની જગમાં મળે નહીં
 જોડી. ૧૦

આ વખત ક્યાંથી આવ્યો, મુસલમાનને ક્યાં ભાગ શાઓ;
 મુસલમાનને વિચાર હોત, મદદી રક્તમણ સોત. ૧૧
 ખાંધી સરકારને આવ્યો હોત, સૌ પારસી દુખી ન હોત;
 કંઈ બુલ્યાછે પારસી જન, તેમ બુલ્યાછે મુસલમાન. ૧૨
 કોઈને મારે ધીબધબાકે, કોઈના મુખ તોડે ભપકાકે;
 કાંઈએ ખાધા મુકીને માર, થયો પેસનનજી લાચાર. ૧૩
 દેખી દયા થું નહીં ઉપજે, જ્યારે થાએ આવી રસુજે;
 સોના રૂપાનું જે કાંઈ દોડું મુસલમાનને ભાગે મીઠું ૧૪
 કોઈએ ચોચ્યાં ખરા દાગીનારે, હીરા જડીત કંઈ નગીનારે;
 જેમ પોલીસ મારે માર, મુસલમાનને મેલે તાળ. ૧૫
 આવુ વાંઝુ પત્રો ધણમાં, કંઈ કંઈ ખીના તે તે તણામાં;
 ધણુ ભખીએતો મોટું થાએ, અજાણ્યાગ ઝખડો થાએ ૧૬
 છજીભાઈ ધનજીભાઈ કહેવાય, ખંડભી વાળા નામે
 ઓલખાય,

તેના ધરમાં કરચું તોફાન, ધણા જનની લીધી જન. ૧૭
 ૧ : કોસી હીંદુઓએ, હો ખચાવ કીધો જ્યોએ;

તણુ હજાર રૂઠીઆનું' લીધું, જરીઆન વિન તુક્યાન
કીધું. ૧૮

પછી પથર માર ચલાવ્યો, અત્રધ્યાજ માંહી કહેવાયો;
તહીથી જે જે મુસલમાન નાશ, તે તો મુધળા ગમ્યા
સામટા. ૧૯

કપાવાળાનીજહી અગીઆરી,છે પારસીની કાંઈ હોથીઆરી;
તકી ખીણુ ટાણુ જઈ લાગ્યુ, મીસ્તર સાઈટરનું' મન
જગ્યું. ૨૦

તહીથી હુમક જન અટકાવ્યા, સરકારે સંદેસા કાળ્યા;
તહી તોફાન કરીશ મોટું, કહ્યુ સાચુ તહી કેલુ જોટું ૨૧
ટાળે ટાળાં રસ્તે અધગએ, ખુન દેખી જનો ધબરાએ;
મુસલમાન મારે પારસીને, પારસી મારે તહસી નાસીને. ૨૨
તહી સેકડો મુસલમાન સીધી, જાણે જાણે રથળી
જેમ કીધી;

ગોપાલ નાનાની દુકાન છુટી, માંહેરાખી ન એકે ખુટી. ૨૩
જખીઓના કડકા કીધા, જેને ફાવ્યા તેમ તેને લીધા;
પીઠાં તણે નાસજ કીધા, પાલીસે તે મારતા લીધા. ૨૪
પાલીસ બાણી ધબરાએ, કારણ અહીં તહીં તોફાન થાએ;
એક સમે ખીણું' જીભું' યાએ, ત્રીણું અંહી તહીં નાસી
જાએ. ૨૫

પારસીઓને જખમ કીધા, તેને હોસપીટાલ મહીં લીધા

મારા મારીમાં પઠાણુ જખરા, નહીં આરખ તેથી નખ
લા. ૨૬

એવું મુસલમાનોએ કીધું, છાપાવાલાએ પત્રે લીધું;
પછી એત વાડી મહી પેઠા, તેતા પારસીઓએ સજી વે
ડયા. ૨૭

ધોબી તલાવપર જઈ અડીઆ, કોઈ કોઈ પારસીને નડીઆ;
પાર જીપર ચાર તો વાગ્યા, બીડી ખજર મહી જાગ્યાં. ૨૮
ખંમન છની અગોઆરી આવી, તહોં વડવાડ કેવી મચાવી
એતવાડી તણા ધર છુટયાં, મારા મારીમાં માથાં કુટેયાં.
૨૯

તંહીથી હડપા મુસલમાન જપારે, મુકવારની સાંજ બધ તપારે;
મારા મારીમાં જે હાથ આગ્યા, કેહી એકસો છાસટલાબ્યા
૩૦

આ પરમાણે પોભોસે કીધું, મીરતર સાજીટરનું કામ સીધું;
મીરતર સાજીટર જેવા મુધરેભ, તેનામાં ખનીઓ આ એખ,
૩૧

તેના રાજની પ્રજા જેહ, મુખ પામિ જરા નહીં તેહ;
ધર્મ તણા મકાનો જાગ્યાં, પારસીના મનડાં જાગ્યાં ૩૨
પછી જેવાત બધ તે કહીએ, પારસી સેહીઆ સાથ લઈએ;
જોયા મયા (જે) યશું નુકસાન, જોયા નજર એજ
મકાન. ૩૩

પારસી સીઓ રડતી દીઠો, કેને આ વાત લાગે મીઠી;

જોઈ રહ્યો સોના કંપે, મુસનમાન જરૂર નહીં જાંપે. ૩૪
 પેટનું પહ્યું ગામ લગાડે, એકઠા જન થઈને બગાડે;
 હાહાકાર થયો ધણો આહીઆં, ખંમનજીની આગીઆરી
 છે જહોઆં ૩૫

જોઈ કાળજડું જન બસનું, મુખે કહે ટોણું આ નટજનું;
 મુખધની જે એછંગદંત, તેનું હલકા છે ધણું મન
 ૩૬

સરકારથી રીજમિટ મળશે ત્યારે હુલડ જાગેલું ટલશે;
 ગવરનરના હુકમથી થાશે, રીજમિટ સાથ લકર જાશે.
 ૩૭

પોલાસ કમીસનરને મળશે, જોઈએ તેટલી મદત જડશે;
 જે ડોઈ ખાતું નરમ હોય જમારે, બીજાની માગે મદત
 ત્યારે ૩૮

તેનો બીચાર સરકાર કરશે, બાહ્યો નહીં પરતાવું પડશે;
 બીજે દીલે મનીષાર આબો, થકું નુકશાન તેણે વધા
 બો. ૩૯

પારસીઓ એ કરેલો બચાવ.

હાહુરા,

બાગકોટને કોટમાં, એતીવાડી^૧ સાર;
જાન બચાવ કરેલે, સંપ ક્યો આવાર. ૧
સપે સંપી નિકળ્યા, જોવા હુમડ બબર;
કોના દેખી પોલીકોર, બલી ખીચારી નાર. ૨
બેરામજી છજબાઈ, ને વળી નાનાબાઈ;
જાએ કાફડે મારકોટે, અજાણખાતે પાઈ. ૩
તેથી ઉપર દેખીયું, વળતી ક્યો વિચાર;
મળી આપમુ સધળા ચસો, મગ્ગરનરની પાસ. ૪

મગ્ગરનર પાસે ગયેલા પારસીઓ.

મતહુર છંદ.

બેરામજી છજબાઈ, સારી રીતચાલ પીટી.
સર જમસેદ, છજબાઈ ને કરેલાએ છે,
આનરેખલ સેક, મંગલદાસ નયુબાઈ,

૧. એતવાડી. ૨. પોલીકોટ ને બાતની.

અરજ કહેવાને મુખ, હજી મળી નામ્યે છે;
 સવામ કરીને કહે, આતે રાજ આપનામાં,
 વગર વાંકે, પ્રજા પારશીનો મરી નામ્યે છે;
 સુરભમાને^૧ મારી માર, જે છુટયાંજ ધર ખાર,
 અંદર પેશીને ચોર, ચોરી કરી ધામ્યે છે, ૧

૨

પોલીસ કમીસનર, જાણીતો ને ચોટર,
 તેના હાથ નીચે આમું, કુળ ધણી થાય છે,
 માટે આપ ધાનમાંજ, લેશો પ્રજા તણી વાત,
 વગર રજોજી અંત, વીણી વીણી આમ્ય છે;
 વળી માર મારે ખુખ, માંને નહી પોલીસજી,
 એકદમ તુટી પડી, વિદ્યુત^૨ જણામ્ય છે,
 દયા નહીં તેને મંત્ર, કરે ખુન મારી ધાય,
 મુસલમાનીજી^૩ મુજ, જખર રોપાય છે. ૨

૩

ગવર્નર^૪ સરકાર, વડે મુખ તેને વળી,
 ગિકર ન કરો જરા, રહેજો સંપ સંપી,
 ફર છે તૈયાર, તેના ઉપરીને બખી,
 ખરત થીક સાય, ને છે ન કુસંપી;
 'હ ઉઠે જીવ, ગયા જન ને ને તેહ,
 સાંજળવા, રક્ષાજી ટંપ ટંપી,
 ૧. વીલજી પેટે. ૩. જાવરનર.

જેમટમાં જોઈએ, ખીજા ખીજા પાસેથી
તેથી પારસીની પ્રભા, કોઈ કંઈક જાણી ૩

૪

વળી સનીવાર દિન, ગોળી તલાવ છે,
તેની પાસ હોરમજી, વાડીઆ કેમાય છે,
ફરેલ વાડીની પાસ, ફરામજી કાવસજી,
તેનાતો આતસ પર, ઢોણુ જવા થાય છે;
ટાળે ગરબા પારસીઓ, ખચાવ કરવા કાજ,
ખંધાખસ્ત કરી એક, એક (ની) ખાંદણ સહિત છે,
ચુરખમાન સાથ પેડ, મળી જેતવાડી જઈ,
ખંધાખસ્ત જોઈ અહીં તહી જાય છે. ૬

દોહરા.

જતાતા બે માએદા, આંદરેડ જે દીયુ;
તેને માર્યો માર ખુબ, નાસે નાખી ચીસ. ૧
તહીં આગળ ફાંદુ નહીં, ત્યારે ચાલ્યા જાય;
આંદરેડ થાએટર, આગળ જઈ મહેત્તર. ૨

પારસીએ એજંઝદનની લીધેલી મુલાકાત.

જપે.

પેસ્તનજી ને વહીલ, કાવસજી એલજી,
 ઝકટર પેસવનજી, નસરવાન નવરંજી,
 કુળા વાળા દાદાબાઈ, તે પીગા પાલનજી,
 રસ્તમજી ખંભાવી, તેનો પીગા પેસ્તનજી,
 તે સધળા યેજો મળી, એજંઝદ ન જ્યાં જાય રૂ,
 કહે મુજે રધતું થસે, તેનો શું કીપાએરે. ૧

હાહુરો.

એજંઝદન મુજે કહે, પોલીસ કરીસનર;
 તેના સ્વાધીને કરી, આખું છે લસકર. ૧

ધાએલ થએલા માણુરો.

ચોપાઈ.

સેરી આદજી આદરજી એક, માણુકજી બેરામજી છેક;
 મરજુ ખંભેક દાદાબાઈ, આએદીન અમેદર કુવાઈ ૧

૧ નવરંજી, ૨ અમેદર.

ચારે બાજુ પોલીસ ફોજ, દેખાએ નજરે તે ફોજ;
 સૌદરપર લખીએ એક પત્ર, હુલડ સામે છે જ્યાં તત્તર.
 વહે કાનરેખલ તે મુખ, પામ્યાં આખી રાતે દુખ;
 એવું કહે પેરામલ જલ, લશ્કર આ પુ સુમેયલ. ૩
 શ્રમણા બાબી પારસી જન, રંગ તુને સરખાર છે ધન
 ખણ ખીજે દીને શું યાવ, હુલડના જન મંગળ ગાય. ૪
 રાત સળીની ભાએ એમ નિંદ ન આવે તે જન તેમ;
 સળી નિસાતો એ ગર્જ, રવીનારની વેળા થઈ. ૫

મુસલમાનનું મરદુ અને હુલડ.

હોરી.

ચાલ. સાંવેરા અંજ હું નહીં આપો

મુસલમાને મડદુ ખનાવ્યું. ૨૬

ખાનાવ્યું જન જુગ સાંજે જાવ્યું. મુસ. ખના.

ચલતે પોહોર રવીનાર દીન, એવું એક મુલાકાત;

મડદુ ખનાવીને કાઢે મુસલમાન, પારસી મન જાણ્યું;

કહાં જલ તે તે બીડ્યું, મુસલમાને મડદુ ખનાવ્યું.

ખના. ૧

પ્રથમ બાજુવાજ મહી દીકું પોલીસ ભણે તે આખું,

સાચુ કે જુકું કોઈ ન ભણે, જનકહે કસીયા એ આખું.

હાહાકારે જાણાવું. મુસલમાને. ખના. ૨
 એકદમ ભુવેશ્વરની આગળ, મડકુ તે દર્શાવ્યું;
 સામાં દેખી પારસી જન ચાર, હુતડ ભુટ મચાવ્યું
 પારસીએ (તે) કથળાવ્યું મુસલમાને. ખના. ૩
 સીદી જન મડકા મહી ઝાઝા, (જેણે) ઝરમર ઝર
 વરસાવ્યું;

બાગ મલ્યો પારસીને જાણ, ભુવેશ્વર સુધ આણું;
 ખામણોએ પાર અડકાવ્યું, મુસલમાને. ખના. ૪
 મુસલમાને કરી ખીરીઆરી, પોતાએ જઈ અડકાવ્યું,
 મોટું કરમ પારસીનું તેથી, હિંદુ મળીને હઠાવ્યું;
 હા હુઆએ જય કેવડાવ્યું, મુસલમાને ખના. ૫
 હીંદુ મુસલમાન કાંઈ નહીં દીન, છાપે છાપ છપાવ્યું;
 આતશ બેરામની શી ગતી થઈ, તે સૌ પત્રે લખાવ્યું.
 થઈ કરી મડકુ વળવ્યું મુસલમાને ખના. ૬

૨

મુસલમાન તહીથી જાણ, ગલી સોનાપુર જાણી ધાપ.
 મુસ. ૨.૬

મુસલમાન હળી મળી સીદી, પાંક્તીસ શું? તહીં ગણાય;
 મુસલમાન ધણા કાંઈ મીઠી, કીનું ન મન ધરાય;
 ખરે બેઠે તે જી ભરામ, મુસલમાનનું ગણી સો. ૧
 કાંઈના હાથમાં સોટાને સોટા, કાંઈ ન પાર ગણાય;

વિકાળ જાણે વાઘ સરીખા, કરેલવાડી જાય;
 જરા ક્રોધ તેનો ન માય, મુસલમાનત. ગલી સો. ૨
 પ્રથમ પારસી સૌ જાણતાના, ખાહેર નહીં નિસરાય;
 મડદુ પારસીઓએ ખાણ્યુ, તોફાન (તથા) માટ્ટુ થાય
 ગતી જેની ન લખાય, મુસલમાનત. ગલી સો. ૩
 આતસ ઊગરીઓ પણ ખીજુ, રણધુર મંગળ ગાય,
 રીજમીટ નંખર વીસમી આવી, ક્રાંટર સાથ જાણાય;
 ખીજા કાન્સટેબલ ધાય મુસલમાનત. ગલી સો. ૪
 મારામારી આહીં મોટી ચાલી, શીફળ શીર ફટાય;
 અજા કરી ધરવીપર પડના, કોઈ કહે હાય હાય;
 જર્વુ પીડ આહીં છલકાય, મુસલમાનત. ગલી સો. ૫
 લોખંડ હરત ધરેલછે પારસો, મારે તે સીંદને ધાય;
 વાંકડી મુઝના મુસલમાન, તે લાલચોલ જાણાય;
 મરે ધરતી જે સમય, મુસલમાનત. ગલીસો. ૬

—૦—

રાજીએ

આવી રૂડી અજવાળી સૌ રાતરે, મરણો ભાલ્યો મધરાતનો
 એ ચાલ.

હાય વામરે મુખમાં દીન જગદીશ,
 પારસીઓ કરેરે વીચર, આપ પીને જુધ લાગીયુ;
 સોનાપુરની ગલી જે કાંઈ, તહીં વસે પારસી ધણુ;

અન્યો અન્ય કરેરે વીચાર, એછાગટનમાં શુ માણુ;
 બરકરની ટુકડી ધણી, જેના રંગીલાં છે સરદાર;
 રંગ જેણે અંકી રાખીઓ, રાખે રંગ ધાર તરવાર.

મુખપમાં. પારસી. ૧

પોલીસ જન ધાએલ થયું, સીદી ધણું કરેરે તોફાન;
 ચોર્લા તળાવ ઊપર કહ લીધા કોન્સ્ટેબલે જે જન.

મુખપમાં. પારસી. ૨

ભીડી બજારનાં રથનાપર, સીજમીટ ઊભી તરેહવાર;
 અસંખ્ય જન જોવા મળ્યા, જોઈ કરે મનમાં વીચાર.

મુખપમાં. પારસી. ૩

એજ પ્રમાણે ઊભી રહી, તે છે કોન્સ્ટેબલની સાથ;
 પુરતો બદોખરતરે થવા, થાયે હજુ દીન તે રાત.

મુખપમાં. પારસી. ૪

અશ્વના ઉડી એક કોટમાં, તોફાનીઆ, આવે આણી પેર;
 બળગટ પોલીસને ધમ્મો, ધામ ધુમ મચી રહી શેર.

મુખપમાં. પારસી. ૫

પત્રો મહીં એવુ આવીયુ, 'શ્રીદીય આ, રાજ જે કેહેવાએ;
 પોલીસનો નહીં દેખીઓ, બંધોખરત નજરે જોવાય.

મુખપમાં. પારસી. ૬

દીનમીદી યહ બખીએ અમો, પલો મહી પડી એ જાપ;
 તોડે કોડે છુટે ધણા, હાથે નવ સરકારની ધાક.

મુખપમાં. પારસી. ૭

લસકરની મહત અને તેનો દેખાવ.

ગરબી.

રાગ. સાર સારે વડોદરા શહેર, મુખ્ય અલખેત્રી.
 નોંધ નોંધ લસકરની બાહાર, મુખ્ય શહેર મહી;
 ધણી ધણીરે તે તરેહવાર, નજરે નોંધ સહી.
 વીસમી રીજમીટ કહેવાય, આવી મહત તે વારરે;
 ગન છર બદુકસાથે કરમનં શસ્ત્ર તે હથીઆર ૧
 મહત આવી પેલી મળી હોત અધડે ન થાત બળરરે;
 પ્રજા તણા ખુત જોટા નોંધ, દીલગીરી જન આવાર.

મુખ્ય. ૨

બારકોટ મહી છે સીદી, ખલાસી તે કંઈ ઝાઝારે;
 ચાત તાથું તે ટોણુ આવુ, તે તો રહ્યા છે સાળ.

મુખ્ય. ૩

ગેજટ લખે વળી એક વાત, પરમ દીને તે આપ્યુંરે;
 જમાન ખાનામાં જઈ વસીયુ, હળી મળી દીન વરસાંધુ

મુખ્ય. ૪

માટે સરકારને લખે છે ગેજટ, બંધ કરો ઉતરવારે;
 હતથા તેને સોધી ઝાંખી, કાઢો તે જન નડવા.

મુખ્ય. ૫

અણુ કરે સરકાર ખરે મુખ્ય, રીજમીટ ખીજ તેડવારે

તેમ તેડાવી પુનેથી તે તહી, સુધી નહીં છેડાવો.

મુખર્ષ. ૧

રાત દિવસ રસ્તામાં રોજમીટ, ફરતી ફરે તે ખજારરે.
ઘો મળીને સંખ્યા થઇ મોટી, ગણતાં એક હજાર.

મુખર્ષ. ૭

પોલીસને કુખ મોટું આપ્યું, આપ્યું. હાકીસ ને હરે;
સકોલર રકૂત મહી. નહીં જાએ, જાપરી જેના તેહ.

મુખર્ષ. ૮

શામવારે શ્વ ધાસે તે, જખીએ પત્રો મહી ધારે;
રવીવાર દીન પીત્થો બારી, રોજમીટ મદદ જહી ધી.

મુખર્ષ. ૯

ભુજંગી છંદ.

કહું એક હાજી મલો નીચ જાન,

ન આવ્યો હશે તરફ એ જાન તાન;

થયો સ્વર્ગ વાસી લખે પત્ર માહી.

થકું દીન ત્યારે લખે પત્ર જપાહી. ૧

ખરેરે ખરેરે ખરેરે ખરેરે, ૧

ખરેરે આંધુ જાપે ખરેરે ખરેરે;

ખરેરે જાપ તેની જુગા પાસ બાઈ,

પંડે મુખ્ય કુશન છે કાજ સાંધ. ૨
 પિતા નામ આમેદનો તેજ પુત્ર,
 ગયો રાજે વાસા થયો ઘર સુત,
 ન આપ્યો હથે જવાહરે તેહ હયાતી,
 થથે મારી સાથ કોઈ શખતી. ૩
 વતે ગઈ લાસ તેની તમચાણુ,
 ધણુ જન શ્રીમંત તે વાર જાણુ:
 હજારો મુસલમાન તેની પછાડી
 કરે કીડિઆરી ધણુ તાળી પાડી. ૪

અચાવવાને સાફ પલટણની ગોઠવાણ.

દોહરો

પાયજીની તે લીસમી, ગામડિ પલટણુ સાર;
 નાકાં બાંધીને રહે, આ ચીતે નિર્ધાર. ૧
 મચીત જે બટાલીઆન, તેતો પોખી તલાવ;
 પહેજે સાગરપર ફરે, સામુદ્રની પાળ. ૨.
 ચોથી ચીજમીઠ સહકર, નિમી ગ્યાચીસન ચાર્ડ. ૩
 બયંકર નજરે પડે, બિપચી હરતે રવોડ. ૩

કવીન રીજીમાંટને શુ થયું, કોલાખેથી સારઃ
ચનિરોડ રેશન સુધી, રાખી ને નિધાર. ૪
લશકર ખીજી નોપાએ, છે તેની ગોઠવાણુ;
ટૂંન મારફત આવશે, મુખ ખોલે હમ હણ. ૫

નારાયણંદ.

તોપો ખંને સાથ રીજીમાંટ કોલાખે તઆર છે,
છત્ર ગેજા સાથ તેતા પેરેયો શણુગાર છે. ૧
સરસ યુકિત સારી કીધી સરકારે આગાર ને.
રહે પોતીકા કામમાં, તર્વાર પર નીધાર ને ૨
આ બંધાખરથો થયું, ખુશી ખરે જન શેરનુ.
બહાદુરી સરકારની છે કામ રામશેરનુ. ૩
કોઠ કોપ પરદેશ નાસે આમ તેમ પારસી;
વાંદેશને મેમના જનને મને દરકાર શી. ૪
દેશી પલટણુ ઝગ આવી છે તે યાણાનો વળી,
ગવરનર કુર્જીશીલથી સખા ઠરી હળી મળો. ૫

ગવર્નર ઈનફોર્સીલની સભા અને બીચાર.

કુમરી.

રાગ. આજ છરા મેરે મન ખસ ગયરે એ ચાલ.

સભા ફાંસીલ કરાવેરે. સભા.

ગવર્નર ખાહાપુર બલા. સભા.

સભા મહી શ્રીમંત સરદાર, ગવર્નર પ્રમુખ કંઈ સાર;

સોટરે કહ્યો ને વિચાર, સૌ મનમાં તે સમાવેરે. સભા. ૧

તાપુત સધળાં બંધન કરવાં, ને બોલે તેનાં હણવા;

સભા થઈ ખરખાશ, ચલાસદ મંત્ર ધરાવેરે. સભા. ૨

ગરબી.

રાગ. નોખું નોખું રે કોલા પુર શેર. વડોદર.

ચાલ સુરતી.

આવી આવીરે પુનેથી ઈક, હવે પર બેસીને,

રીજમીટ તે મુજબ શહેર, સુખ થાય દેશીને. રેક

બોડેસ્વાર જન એક સોપચા, ખરે તે હીંદુસ્થાનીરે;

કરમા ખરેલ બંધુક બાગી, કેડે સહસ્ત્ર તાણી હવે. આ.૧

ટંકસાલ આગળ બે તોપા, રાખી રીજમીટ(ને) કામરે.

તરેહ તરેહનો કર્યો બંને પસત, શહેર તણી ગલી કામ.

હય. આ. ૨

સ્ફુલ્લ રહી દીન ચાર ખંધ જે, ગવરનમેટ કહેવાયરે;
 દુકાન કોઇ કોઇ ખંધ રહીતી, હાકીસ નજરે જોવાય.

હય. આ. ૩

ચાર હજાર લસ્કરની સંખ્યા, થઈ મુંબઈ મોઝારરે;
 બહાર થઈ સખળી તે આવી, નજરે જોઈ નિરધાર.

હય. આ. ૪

સખળો ખંધોબસત થયો, તોપણ પણ ચુકે ન ધવરે;
 મુસલમાનનું જખર હુનક, અન્યો અન્ય કરી ધાય

હય. આ. ૫

વિભાવતથી પણ ચીજમીટ આવી, ખેતાક્ષીસમી તેહરે;
 ખંચર થઈ દુનિઆમાં સખળે, જાણું દીન આ જોહ.

હય. આ. ૬

મુસલમાનોએ કરી મળા એક, ખંગલા માહીં સારરે;
 મહમદ અક્ષી રાગેનો તો તે, ગ્રીંમત તે સગદાર.

હય. આ. ૭

સભાસદ મહીં જે જે નર છે, તેમાં કોઇ સદગ્રહસ્થે;
 ઠગવ મુખે તેણે લેઈ કીધો, સર જમસેદજી ધર્મહસ્ત.

હય. આ. ૮

ઝિંગા પાગમી થઈ મુસલમાન, સલાહ કરયા કાજરે;
 સર જમસેદજીએ જવાબ આપો ફીતુર કરે જન સાજ.

હય. આ. ૯

પારસીએ નહ' ઉઠાયુ કીતુર, માટે નહીં મુજ કામરે;
સલાહ કરે। સજી મુસલમાન થઈ, ત્યારે કરશે ઠામ.

હય. આ. ૧૦

સભા મેલવવા આ એક જનને, સોંપ્યું તે હું શીઆરે;
આનરએખન નારાય વાસુદેવ, કપ્પુલ કરે આવાર.

હય. આ, ૧૧

મુસલમાન આગેવાન થઈને, સભા ખનાવી આ તવરે;
અહમદખાનનાં ખંજલામાં, આ તવ ખુશી શર્વ.

હય. આ. ૧૨

મુસલમાનોની મળેલી સભામાં

થયેલો વીચાર.

કુંડળીઓ.

નારાયણ વાસુદેવ, આનરએખન તેહ;
હાજર ખંને એ થયા, ડાકટર ખજાની જેહ;
ડાકટર ખજાની જેહ, સભાસદને મુખ્યવદીઆ;
તમે ધરો તઈવાર, પાગસી નહીં જન ખસીઆ;
રે પારશી શબ્દ, તમે તહી આયો સાર;

ત્યારે ખુશી થાય, સંભાસદના બેસનાર. ૧

૨

મીસ્તર બદરદીન કહે, માનું છું ઊપકાર,
આનરએબજનો વળી, કાજને કહું વાર;
કાજને કહું વાર, મુરખને ર સમજાવો;
કરે નહીં કીતુર, શિખ તેવીજ બણાવો;
ધર્મ બહી મન માંહ, લખીશું છે શુ સાસ્તર,
વાહ વાહરે તને, બસા બદર દીન મીસ્તર. ૨

સરકારી બંદોબસ્ત.

દોહરો.

સૌ મનીને આગોઆ, ઘોડેસ્વાર પલટણ;
સંખ્યા તે શત ચારની, હય ખોલે છ હથ હથ. ૧

રાગ રામયી.

જુલો બમિએ બામની, નૈશદ નાથની નાર. એ ચાલ.
સરસ કરી જુગતી અહીં, તે જો મુખપ શહેર;

લખવાને મન થાયછે, મનમાં આણી ધેર. શુ. ટેક.
 નામદાર રાણીના નામની, રીજમીટ જે કહેવાય,
 એકવાશમી સીપાહનો, નજરે આ જોવાય.

સર. દે. લ. ૧"

દરવા તેને હથાઆર ખાંધ, નવ કીધુંછે શેહેર;
 અ પીન ખાંધુ શું યધુ, નાંધું એણી તે ધેર.

સ. દે. જ. મ. ૨

ગાનઠી પલટણુ જણુ પચાસની, કારે રાખી ખજાર,
 આઠની જે પલટણુને, મજા ગામ નિરધાર

સ. દે. જ. મ. ૩

દુનાળી ધાડરાતરને, માઝી સરનાપર.

ખંને મીઠા જાગજા કી, મળી બાયખજાપર.

સ. દે. લ. મ. ૪

ફાલમા ખાજન આગને. લાઠ ડર શસ્ત્ર સાર,

ફના રાખ્યા નાજસટરેટને શેહેર માંહી ખજાર.

સ. દે. જ. મ. ૫

શંતુર જે જન ખાંડે રે, ત્યારે (તે) વાવરે શસ્ત્ર,

હુકમ સંધજો રૂપાંધન, ધરખો નાજસ્ટ. સ. દે. લ. મ. ૬

વળી રાતના આઠ ડલાકથી, ખીજે દીન છકલાક,

કાનરેટમલ જરકરને હુકમ રેવા નેઆર. સ. દે. લ. મ. ૭

કુરોડીઆન જરકરની એક ટુંકડી સાગ,

ખને તે તેના કવાધોન, નેનેટ બેધન સાથ.

સ. દે. બ મ. ૮

મોંઘપ્પજા તે આગળ, જઈ ઉભી હતીજ,
 ચારે બાજુ આ રીતે બંધાવસ કરીજ, સં દ.બ. મ. ૯
 મન દોષમ કરતા કરે, ઘોડેપાર પલટણ,
 તાપ્ત હોત છે જ્યાં સુધી, ત્યાં સુધી આગ્યાણ.

સ. દે. ન મ. ૧૦

હાલ તાપ્ત બંધ કર્યાં સાંભળીયું.

ગરબી.

રાગ ખોલો ને ખાવા માગ જ્યાંથી ખોલો એ ચાલ.

બંધ કરવા તાપ્ત હુકમ થયો બંધ કરવા તાપ્ત ૨૩

પંજા બતાવી જન તાપ્ત હુકમ. બ. ૧

બરફરની સાચી ગોઠવણથી, જુમા મસીદ સુખરવાર.

હુકમ. બ. ૨

જુમા મસીદમાં માંજન સત છત્રીમ, બંદગી કરવા ખાસ.

હુકમ. બ. ૩

બંદગી કરીને આજ્યા ગયા, તે તોફાન વિન તે સાર.

હુકમ. બ. ૪

તોપાસુ ગેજટથી સાંભળણું જે, ફરો ખગ લાખુત કુ.ખ પ
નિરખય નિસહીત આપક ગમ્મી, રામ હરો મન માલ
કુ.ખ. ૧ ૬

સલાહ થઈ તે વિશે.

દોહરો.

ખધે કમ્પા આ વર્ષમ્ સરકારે લાખુત,
રતે કર્વા શ્રેષ્ઠમા, ગહે જન સૌ સાખુત

કોમ્પેડ પ્રજગ છંદ

“સારી રીતે માનીએ આહી તારો,
નારણ, * વાસુ, જગ માંકી સારો”
નાહી હતો ત્યાંહી તેં પ્રેમ કીધો,
સખેરથી જસ જસ માંકી કીધો. ૧
જે જે થયો મુંબહ માહી કેર,
તે તેં મદડી કરી સીલા કહેર;
કર્યો પરસી મુસલ રસ્તો સીધો,
શકારથી જરા જશ કાલ જાધો,
સખા મહોં ડાકટર^૧ બનાનો કાધ,

નારણ વાસદેવ, ૧ ડાકટર.

તેની વખતુ ઇ અનુશાહ. ૩
 કને પામીને પ્રેમને રક્ષાણી બીધા,
 સફાઈ જશ જશ કાંઈ લીધા. ૩
 નિર્જય આ દુનિઆ માંહીં એવા,
 પર્માર્યના કામમાં એવા રેવા;
 થાડા થકે જયજય આંહીં કીધા,
 સફારથી જશ જશ કાંઈ લીધા. ૪

—
 જાગ પેહુલો. સમાપ્ત.

જાહેર ખબર

આ પુસ્તક નીચે લખેલી જગાએથી મળશે.

ગુબર્નમાં કાળકાદવીના રસ્તાપર દરેક ચેપટી વાલા
નો દુકાનેથી

તથા બુલેશ્વર સ્કુલના માસ્તર નરબેર મ કા
શીરામ પાસેથી મળશે.

વજસાડમાં ત્યાંના તાલુકા મુલમા ફેડમ:સ્તર પાસેથી
મળશે.

નવસારીમાં ત્યાંના સરકારી નિશાળન. માસ્તર ર સે
થી મળશે.

અમદાવાદમાં કવિશ્વર દલપતરામ ડાયાભાઈ, ખુદી મા
કારના આ. સેક્રેટરી સાહેબની અ ક્રાશમાં
થી મળશે.

નરબેરામ કાસીરામ
